

הדרף היומני

מסכת נדרים - דף ב'

עלון יומי ללומדי הדרף היומני יו"ל ע"י "מדרשית הדרף היומני פ"ת"
לע"נ גיטל מלכה ע"ה בת הר"ר אשר אנטשיל ז"ל

עיונים על הדרף

פתחה לענייני נדרים

כמה סוגי נדרים מצאנו?

במשנה אנו לומדים "כל כינוי נדרים כנדרים". היינו, שלשון של "כינוי" (כמו מכנה שם לחברו). מועיל לעניין נדרים, כביכול נדר באופן המועיל. לכאור' נעלמה מהמשנה עיקר ההלכה של נדר שבתורה. ביאר התנא מהו "כינוי", אולם מהו עיקר הנדר האמור בתורה?

על זו הדרף, כפי שמבאר בגמ', סוף המשנה "האומר לחברו מודרני ממך" וכו', מועיל להיות נדר, כיון שזה "ידות נדרים". כלומר, ביארו הר"ן והרא"ש, כמו שלצורך אחיזת הכלי, יש לו בית יד (ידיה) ואדם שאוחז בידית, לא אומרים שהוא מחזיק בידית, אלא הוא מחזיק בעצמותו של הכלי והידיה היא המסייעת לו לאחוז בגופו של כלי, כך אף העניין ב"ידות נדרים". אמת שלא אמר בצורת הנדר המקורית, אולם זה מועיל בתורת יד. וכן בהלכה זו צריך להבין, נהי שהבנו מה הכוונה "ידות נדרים", אולם עדיין אין אנו יודעים מהו עיקר הנדר האמור בתורה. וכדי להבין מהו "עיקר הנדר" האמור בתורה, מהם "כינוי נדרים" מהם "ידות נדרים". ואיך הם פועלים בכל צורה, נצטרך ללמוד את המסכת שלפנינו. אולם בתורת הקדמה נביא מקצת מהדברים שיתבאר כל אחד במקומו בעז"ה.

פותח הר"ן את ביארו למסכת נדרים, שבתורה מצאנו ב' ענייני נדר. א', "נדר הקדש". מטרתם, להקדיש חפץ לצורך גבוה. נדרי הקדש אף הם מתחלקים לב' נושאים: "קודשי בדק הבית". ו"קודשי מזבח". קודשי בדק הבית, היינו, אדם שמקדיש דבר לצורך בית המקדש אולם הקדשתו אינה כוללת דברים הראויים לגבי מזבח. יכול להקדיש כל חפץ וכל בע"ח שאין בו קדושת מזבח. מאידך "קודשי מזבח" הם הקדשות ששייך להקריבם לגבי המזבח. יש נפק"מ בצורת ההקדשה ואם יש להם פדיון וכו'. והמקדיש כסף יכול להקדישו למטרת מזבח וכן למטרת בדק הבית. אבל על זה נאמר "לב ב"ד מתנה עליהם" וכפי ראות עיני הגזבר יכול להעבירם מקדושה אחת לחברתה כפי הכללים הידועים במסכת ערכין ושקלים. הצד השווה ל"נדרי הקדש", שיכול להקדיש רק דבר ששלו וברשותו. וכאשר מקדיש החפץ אסור לכולם.

בנימוקי (ריש נדרים) הוסיף שבכלל נדרי הקדש הם נדרי צדקה. ובריטב"א (שם) הוסיף שבכלל זה אף המקבל על עצמו לעשות דבר מצוה. (ועיין ר"ה ו').

ב', "נדר איסור". מטרתם, לאסור דברים המותרים על האדם, ונתנה התורה לאדם לאסור בפיו ולחדש על עצמו איסורים בדברים המותרים. אמנם ההגדרה "לחדש איסור" אינה מדויקת, היות וכפי שנלמד בעז"ה, אחד מהכללים של הלכות נדרים, זה "התפסה", היינו, אדם הנודר צריך להתפסו בדבר הנודר, היינו בדבר שיכול להיות קדוש. (על אף שנדר יכול לחול אף בלא התפסה. ר"ן לפנינו. ולכאור' לא כמו דבריו במסכת שבועות. ע' לקמן בעיקר הנדר מהתורה.) ויתבאר בסוגיות בהמשך. אולם מכלל זה אנו למדים, שאין הכוונה שהאדם הנודר "מחדש" איסור, שמעולם לא היה בעולם. אלא "מרחיב" את האיסור שקיים לעוד חפצים. ונחלקו רבותינו ראשי הישיבות, בהגדרות השונות לפי הסוגיות בהמשך. הצד השווה בנדרי איסור, שאדם יכול אף לאסור על עצמו דבר שלא שייך לו. ואין האיסור שווה לכולם. אלא על עצמו אסור. או שאסור דבר שייך לו על חברו, א"כ דבר אסור. אולם יש הגבלה בדבר כפי שלמדנו במסכת כתובות שלא יכול לאסור על חברו דבר שייך לחברו אחר. כיון שחפץ בכך יש הגבלה שכדי לאסור צריך "זיקה" לחפץ, ואם אין לו שום קשר לחפץ, האין יאסור אותו. המסכת שלנו עוסקת ב"נדרי איסור" ולא ב"נדרי הקדש" שהם עניינים לסדר קודשים.

היכן למדנו בתורה את פרשיות הנדר?

הפרשיות בתורה ששם למדנו הלכות נדרים: בריש פרשת מטות (במדבר פרק י' פסוק יז' ואילך) שם למדנו את עיקרי ההלכות של נדרי איסור ובהמשך ביארה שם התורה את דיני הבת הנודרת והאשה הנודרת שדינים אלו יתבארו בעז"ה בסוף המסכת. אלא שתמהו מפרשי התורה, מדוע פרשה זו מתחילה שלא כמקובל בציווי התורה. בדרך כלל ציווי התורה מתחילים בלשון, הקב"ה מצוה את משה רבינו. ובהמשך משה רבינו מצווה את בניו. ואילו פרשה זו מתחילה, ויידבר משה אל ראשי המטות לבניו" וכו'. ורבו הביאורים מה למדנו מעניין זה.

אולם ביארו הרשב"ם ועוד, שפרשה זו היא המשך לפסוקים האחרונים בפרשת פינחס הקדמת אליה שאף שם למדנו ענין בעניין לנדר. שאמרה תורה (במדבר פרק כט' פסוק לט') "אלה תעשו לד' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם לעלתיכם ולמנחתיכם ולנסכיכם ולשלמיכם ויאמר משה אל בניו" ככל אשר צוה ד' את משה". אף פסוקים אלו שייכים להלכות נדרים, אמנם לנדרי הקדש שבהם שייך "בל תאחר" (לא לאחר את המועד הראוי להקרבה כפי השיטות שנלמדו במסכת ר"ה ו'), אולם מיד ממשיכה התורה הנדרים איסור, ועסוקים אנו באותו ציווי למשה רבינו.

ועיקר נדרי הקדש לגבי הקרבת הקרבנות למדנו בפרשת אמור (ויקרא פרק כב' פסוק יז' ואילך) ושם למדנו את עיקר הדבר במה שייך שיתפס קודשי מזבח כגון שלא יהיה בעל מום ואת ההבדלים בין נדר לנדבה וכו'. (עוד בויקרא בפרק ה' פסוק ד', למדנו דיני שבועת ביטוי ואף משם למדנו הלכות הנוגעים לנדריים, ביטוי שפתיים שבועה ונדר על דבר מצווה וכו').

עוד הלכות לגבי נדרי הקדש וצורת ההקרבה בחילוקי הקרבן למדנו בפרשת ראה (דברים פרק יב' פסוק כו')

ונשלמו הלכות נדרי הקדש ונדרי איסור וכמה וכמה הלכות התלויות בהן, בפרשת כי תצא (דברים פרק כג' פסוק כב') שם למדנו את דיני בל תאחר. ושהנודר נקרא רשע וחוטא (עי' ט"ז י"ד ס"י ר"ג סק"א) ועוד גופי הלכות במה שייכים הלכות נדרים ונדבות.

מהו עיקר הנדר האמור בתורה?

כפי שנזכר המשנה והגמ' לפנינו הביאו את ההלכות העולות מ"עיקר הנדר", דיני "כינויים", דיני "ידות", אולם עדיין לא למדנו מהו עיקר הנדר מהתורה, ואיך צורת הנדר המועילה שעליה אמרה תורה את דיני הנדרים.

בדברי הר"ן לכאור' מצאנו סתירה משולשת בהגדרת עיקר הנדר מהתורה. כך העלה בקרן אורה. יפה עניינם. משל"ם. גליון מהרש"א. דרך המלך. שלמי נדרים. ועוד בגדולי האחרונים. נתחיל עם דברי הר"ן לפנינו (ב' ד"ה כל כינויי) ונבארו מעט ומקצת לפי שרבו הביאורים בשיטתו.

להחיל חלות נדר אפשר בשתי אפשרויות. א', אומר על חפץ המותר "הרי זה אסור". ב', בצורה של "התפסה", כלומר כאשר יש חפץ שעומד כבר באיסורו, ואומר על חפץ אחר שמותר, "זה כזה", ואסור את המותר ע"י התפסה בדבר האסור. בצורת הנדר ע"י התפסה, יש הגבלה, שצריך "שידור בדבר הנודר ולא בדבר האסור" (נדרים יג' יד' ועוד), היינו, שהחפץ הראשון ("האסור" שלפי סגנון איסורו, רוצה להחיל איסור בחפץ אחר) צריך להיות איסורו מחמת נדר או הקדש וכו', ולא דבר שהתורה אסרה אותו בעצם, כענין שקצים ורמשים. (אמנם ע"י דעת המהר"ל"ח שהובא במשל"ם פ"א מנדרים ה"ז. ואכמ"ל) מעתה בר"ן לפנינו מבואר, ונראה ברור בדבריו, שעיקר הנדר מהתורה, כאשר אסור דבר או שמתפס, ואף התפסה זה ממש כנדר עצמו. כלומר שתי הצורות לאסור דבר, שתיהן מדין עיקר הנדר האמור בתורה. ובעז"ה בדפים הבאים נביא את המשך ענין "עיקר הנדר" בשיטת הר"ן.

סיכום הדרף

נושא היום: נדר, כינוי, יד. והסדר במשנה.

כל כינוי נדרים דינים כנדרים, אף שהנודר לא נדר כנדר האמור בתורה, בכ"ז לכו"ע חל הנדר מהתורה (שיטת הר"ן). וכן לגבי **חרימים**. וכן לגבי **שבועות**. וכן לגבי **מזירות**. האומר לחברו "**מודרני ממך**", או שאמר "**מפורשני ממך**", או שאמר "**מרוחקני ממך**", **והוסיף** (לפי הגמ' בד'): "**שאיני אוכל לך**" או "**שאיני טועם לך**". אסור. **וטעם דבר**, משום שלשונות אלו מוגדרים כ"ידות נדרים", היינו לשון מקוצרת. (היות ולא אמר איסור במפורש. או שלא אמר שיהיה אסור כקרבן) **ומועיל** כמו שאמר במפורש כדת וכדון.

(הגירסא במשנה לפנינו שאמר, "אני אוכל לך" יש שגורסים שאינו אוכל לך. והדבר תלוי האם הוי יד לנדר, או יד לשבועה. שכפי שיתבאר בהמשך במשך בעז"ה, שנדר אסור את החפץ. ושבועה אסור את עצמו. ועי' בר"ן לפנינו ובדבריו בשלהי דף ד'):

דעת ר"ע, כאשר אומר לחברו "**מנדה אני לך**", יש להסתפק האם זה לשון נדר, ואסור. או שזה לשון נדיו, ואינו אסור. **מספק**, אסרו ר"ע.

התנא של המשנה האריך, והביא את הלכות: שבועה, נדר, חרם וניזירות (ובנידור לא האריך). **משום** שבפסוק נאמר לשון, נדר ושבועה, וכיון שכתב את שניהם, כתב את כולם.

והסדר שונתב: קודם נקט את הדברים שהם איסור על החפץ, כענין נדרים וחרמים. **ואח"כ** נקט לשון שבועה, שאוסר את עצמו.

עוד בדקדוק לשון המשנה, התחיל ב"כינוי נדרים", ולא הזכיר כלל את ההלכה ששייך לידור ב"ידות נדרים". **מאידך**, ביאר התנא את הלכות "ידות" ב"מודרני ממך" וכו'. **נוקטת הגמ'**, שבאמת צריך להוסיף בתחילת המשנה את ההלכה של ידות נדרים, ולכתוב "כל כינוי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים". אף שמפרש את הידות לפני הכינויים, **תירוץ א'**, במה שסיים התנא, אותו מתחיל לפרש. **ונדחה**, מחמת מקומות שמצאנו לא כך. אמנם היה אפשר לומר שההקומות ה"ל שונים, כיון שיש הרבה חילוקי דינים, לכן חזר לפרש במה שהתחיל. אולם נדחה, כיון שמצאנו לא כך.

אלא צ"ל א', או שבכל פעם כתב התנא כרצונו שאין להקפיד על דבר זה. **ב**. את דיני "ידות נדרים" ביאר בתחילה כיון שהם חביבים שנלמדו מדרשה ולא מפסוק מפורש.